

ÅRSRAPPORT **2015**

ARENDALE KOMMUNALE
PENSJONSKASSE

Alle foto: Jarle I. Kvam
Layout og trykk: Synkron Media AS

ÅRSBERETNING – REGNSKAP 2015

Arendal kommunale pensjonskasse

INNHOOLD

Hovedtall	4
Styrets beretning	5
Resultatregnskap	12
Kontantstrømanalyse	16
Noter til regnskapet	17
Revisjonsberetning	32
Aktuarberetning	34

Hovedtall

NØKKELTALL (1000 kr)	2015	2014	2013	2012	2011
Premieinntekter	191 171	187 646	216 785	216 488	184 684
Eliminert underskudd			121 000		
Finansinntekter netto	117 506	169 222	195 651	164 186	5 209
Pensjonsutbetalinger netto	76 457	75 609	71 428	64 657	58 868
Driftskostnader	9 027	7 727	8 816	6 979	6 816
Forvaltningskapital	2 844 500	2 660 903	2 441 206	2 008 351	1 786 831
Premiereserve	2 198 746	2 027 409	1 898 623	1 547 861	1 340 302
Erstatningsavsetninger	38 707	32 559	44 274		
Premiefond	56 747	55 678	52 341	47 088	116 263
Tilleggsavsetninger	138 928	102 928	62 928	22 928	22 928
Kursreguleringsfond	113 188	166 213	126 041	123 913	57 892
Egenkapital	292 144	269 146	245 437	187 125	195 166
Risikoutjevningfond	7 129	3 629	3 629	3 629	3 629
Forholdstall					
Driftskostnader i % av:					
Forvaltningskapital	0,32%	0,29%	0,36%	0,35%	0,38%
Bokført avkastning	6,05%	6,90%	10,35%	4,67%	5,03%
Verdijustert avkastning	3,86%	7,50%	9,73%	9,10%	2,80%
Egenkapitaldekning	14,86%	14,35%	12,78%	12,65%	15,22%
Dekningsgrad	100,00%	100,00%	100,00%	95,04%	95,20%
Medlemsbestand					
Aktive	3 086	2 987	2 876	2 744	2 513
Oppsatte rettigheter	4 490	4 050	3 803	3 477	3 392
Alderspensjonister/AFP	792	659	657	590	588
Uførepensjonister	560	619	605	599	583
Ektefellepensjonister	126	122	116	110	105
Barnpensjonister	9	8	9	8	8
Sum medlemmer i alt	9 063	8 445	8 066	7 528	7 189

STYRETS BERETNING

Arendal kommunale pensjonskasse ble opprettet 1. juli 1916 av Arendal kommune. Pensjonskassens formål er å yte pensjoner til medlemmene og deres etterlatte i henhold til pensjonskassens vedtekter, samt å yte god service til medlemmer, pensjonister og arbeidsgivere.

Pensjonskassens lokaler ligger på Tyholmen i Arendal, adressen er Teaterplassen 3, 2.etasje.

Pensjonskassen er underlagt de samme lover og forskrifter som gjelder for finans- og forsikringsbransjen og er under tilsyn av Finanstilsynet.

Pensjonskassens årsregnskap er satt opp i henhold til forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak av 20.12.2011 gjeldende fra 01.01.2011.

Organisasjon og ledelse

Alle funksjoner i pensjonskassen er skilt fra kommunens øvrige virksomhet. Pensjonskassens midler holdes adskilt fra kommunens, og pensjonskassen hefter ikke for kommunens forpliktelser.

Styret

Pensjonskassen er en egen juridisk enhet med pensjonskassens styre som høyeste besluttsende organ.

Styret har arbeidsgiveransvaret for de ansatte i pensjonskassens administrasjon.

3 av styremedlemmene velges for samme periode som bystyrets medlemmer, resterende styremedlemmer velges midt i bystyreperioden. Styremedlemmene trer i funksjon fra det tidspunkt de er valgt, og samtlige velges for 4 år av gangen. 2 medlemmer oppnevnes av arbeidstakernes organisasjoner blant innskuddspliktige medlemmer i pensjonskassen og pensjonistene. I hht vedtektenes § 3-1, som ble gjort gjeldende fra 15.06.2015, skal bystyret oppnevne 4 medlemmer og varamedlemmer til pensjonskassens styre, hvorav minimum 1 medlem og 1 varamedlem ikke skal ha tilknytning til pensjonskassen eller arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon med pensjonsordning i pensjonskassen.

Følgende medlemmer og personlige varamedlemmer er valgt inn i styret for Arendal kommunale pensjonskasse for perioden 1. november 2015 – 31. oktober 2017/19:

Styremedlemmer oppnevnt av bystyret:	Valgperiode
<i>Anders Kylland (Frp)</i>	2015-2019
<i>Milly O. Grundesen (SP)</i>	2015-2017
<i>Fredrik W. Knudsen (uavhengig)</i>	2015-2019
<i>Linda D. Øygarden (uavhengig)</i>	2015-2017

<i>1. varamedlem: Morten Kraft (AP)</i>	2015-2019
<i>2. varamedlem: Peder Syrdalen (Uavhengig)</i>	2015-2017
<i>3. varamedlem: Ingrid D. Skårmo (FRP)</i>	2015-2019
<i>4. varamedlem: Tonje Breivik (Uavhengig)</i>	2015-2017

Styremedlemmer oppnevnt av arbeidstakernes organisasjoner:

<i>Trygve H.K. Hanssen (FF)</i>	2015-2019
<i>Inger Mari Sørvig (Delta)</i>	2015-2017

<i>1. varamedlem: Astri Johansson (FF)</i>	2015-2019
<i>2. varamedlem: Øystein Neegaard (UF)</i>	2015-2017

Styret består av 3 menn og 3 kvinner og likestillingsloven er oppfylt.

Pensjonskassens styre har valgt Anders Kylland til styrets leder og Trygve H.K. Hanssen til nestleder. Det har i 2015 vært avholdt 7 styremøter.

Agder-Team Revisjon AS og aktuar Pål Lillevold møter samtidig på minst 2 styremøter pr. år.

Administrasjon

I administrasjonen er det for øyeblikket 5 ansatte, fordelt på 5 årsverk.

Pål Lillevold er ansvarshavende aktuar og forsikringsteknisk rådgiver for pensjonskassen.

Agder-Team Revisjon AS er revisor for pensjonskassen.

Aust-Agder Revisjon IKS er uavhengig kontrollorgan for pensjonskassen i hht kapitalforvaltningsforskriften §2-2 og forskrift om risikostyring og intern kontroll §10.

Pensjonskassen har avtale med rådgivende lege Brynjulf Barexstein ved behandling av søknad om brutto uførepensjon.

Pensjonskassen har avtale med Sparebanken Sør om forvaltning og depot av utlånsmassen.

Pensjonskassen har avtale med Mercer AS om investeringsrådgivning og rapportering vedrørende risiko og avkastning.

Pensjonskassen har avtale med Gabler AS om programutvikling og brukerstøtte for ajourhold av medlemsbestand, pensjonsberegning og forsikringsteknisk beregning. Programmet går under benevnelsen Gabler Kompas. De fleste kommunale pensjonskasser har inngått avtale om sentral driftsløsning med Gabler AS.

Pensjonskassen er omfattet av avtale om overføring av pensjonsrettigheter mellom offentlige pensjonsordninger. Arbeidstakere som har vært innmeldt i flere offentlige pensjonsordninger vil, etter avtalen, få pensjon som om de hele tiden hadde vært medlem av en og samme pensjonsordning.

Pensjonskassen er medlem av interesseorganisasjonen Pensjonskasseforeningen, NPF, som organiserer kommunale/fylkeskommunale/private, selvstendige pensjonskasser. NPF er høringsinstans for endringsforslag innen finans og pensjon som berører tjenestepensjonsordningene, og tilbyr kurs, samlinger og veiledning overfor sine medlemmer. Pensjonskassen er medlem av Kommunenes Sentralforbunds arbeidsgivervirksomhet for bedrifter, KS Bedrift.

Trykderetten er ankeinstans for vedtak som vedrører pensjon og samordning. Arbeidsmiljøet i pensjonskassen er godt, og virksomheten forurenser ikke det ytre miljø.

Kapitalforvaltning

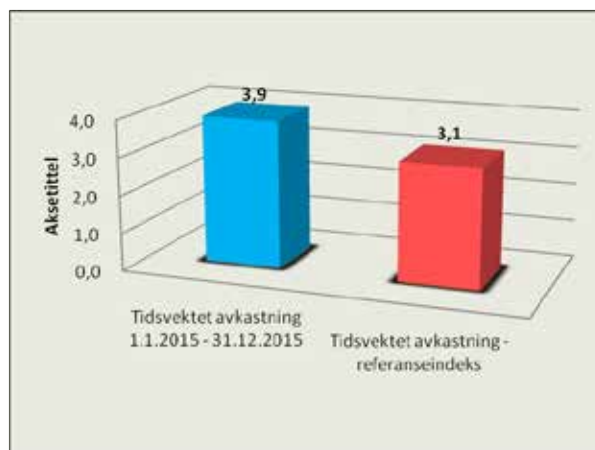
2015

Verdensøkonomien utviklet seg svakere i 2015 enn de fleste hadde forventet. Veksten og investeringstakten i Kina ble vesentlig redusert og dette førte til markert reduksjon i etterspørselen etter varer. Den avtakende veksten i Kina ga spesielt utslag i omkringliggende land, men den fikk også store følger for mer fjerntliggende land som Norge igjennom fall i prisen på olje og andre råvarer. USA hadde en brukbar økonomisk vekst i 2015, og arbeidsledigheten falt til rekordlavt nivå. Europa utviklet seg bedre enn ventet i 2015, spesielt på grunn av god vekst i Irland, Frankrike og Spania. Vekstmarkedene (Emerging Markets) hadde, på grunn av lav etterspørsel etter råvarer og lave priser, et vanskelig år.

Den norske økonomien fikk hard medfart i 2015 som følge av fallende oljepris. Hardest gikk det utover oljerelaterte selskaper. Norges Bank reduserte styringsrenten til 1% i juni og nedjusterte ytterligere til 0,75% i september 2015 for å stimulere norsk økonomi og bedre situasjonen for norske bedrifter og husholdninger. Norske kroner svekket seg betydelig i forhold til sentrale valutaer i 2015. Den norske kronen svekket seg med ca 7% mot euro. Mot dollar svekket den seg 28%, mot britiske pund med 19%, og mot japanske yen med 12%. Dette førte til betydelig fremgang i enkelte eksportbransjer, og spesielt fiskeindustrien fikk et godt år i 2015.

Finansavkastningen

Pensjonskassen oppnådde en verdijustert avkastning på 3,9% (7,5%). Avkastningen er 0,8%-poeng bedre enn referanseindeksen som var på 3,1%.

Figur 1
Tidsvektet avkastning for Arendal kommunale pensjonskasse sammenlignet med pensjonskassens vektete referanseindeks.

	Portefølje	Referanseindeks
Internasjonale aksjer	6,0%	2,4%
Norske aksjer	1,2%	5,9%
Aksjer	4,7%	3,2%
Internasjonale obligasjoner	-0,4%	0,9%
Omløpsobligasjoner norske	1,4%	1,0%
Anleggsobligasjoner	4,7%	3,7%
Obligasjoner og utlån	1,9%	1,6%
Pengemarked/bank	1,9%	0,9%
Eiendom	9,9%	6,4%
Total	3,9%	3,1%

Tabell 1 – Kapitalavkastning Arendal kommunale pensjonskasse sammenlignet aktuell referanseindeks.

Forvaltningskapitalen var ved årets utgang 2.844 millioner kroner (2.661 millioner kroner), en økning på 6,88% (9,01%). Kapitalen var pr 31. desember 2015 allokert som vist i figur 2.

Styrets intensjon er å forvalte kapitalen på en sikker måte med lav risikoprofil. Målet er likevel å oppnå en god avkastning og å spre kapitalen i ulike typer verdipapirer.

Adm. direktør har delegert myndighet til å godkjenne verdipapirhandel innenfor vedtatte rammer.

Finansiell risikostyring og soliditet

Pensjonskassen søker å oppnå en finansavkastning på sin finanskapital som står seg i det lengre tidsperspektiv i forhold til lønnsvekst og inflasjon. Samtidig stilles også høye krav til årlig avkastning som det er utfordrende å oppnå med dagens meget lave renter. Det innebærer at Pensjonskassen i sin finansforvaltning må plassere i verdipapirer og fond som innebærer risiko for svingning

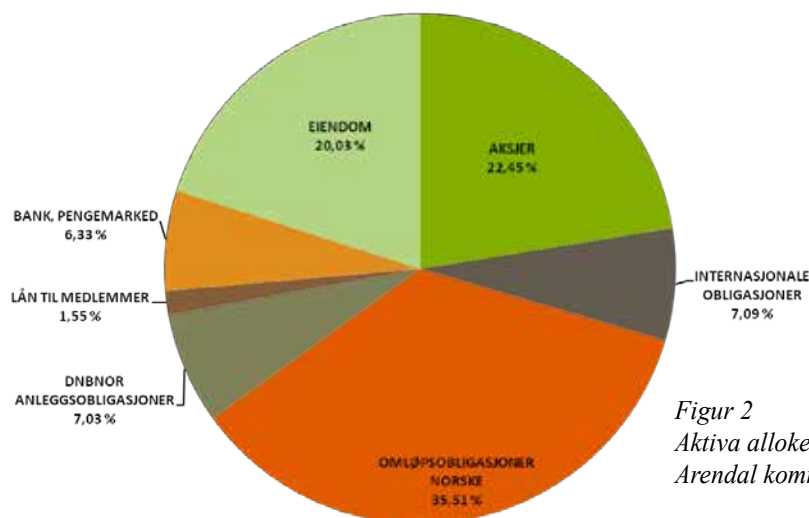
ger og endog verdifall, men som også samlet og ved gode plasseringsvalg gir høyere avkastning enn plasseringer som har liten eller ingen finansiell risiko. Sentralt i ivaretagelsen av så vel kortsiktige som langsiktige målsettinger om tilfredsstillende avkastning, vil det derfor være at pensjonskassen til en hver tid har finansiell evne til å bære risiko i den løpende kapitalforvaltning.

Kapitaldekningen i pensjonskassen utgjør 14,86% (14,35%) ved utgangen av 2015. Målt mot lovpålagt krav på 8% fremstår dekningen som meget god.

Pensjonskassens buffer til å gjøre plasseringer som innebærer risiko, dvs pensjonskassens bufferkapital, består av ansvarlig kapital utover lovens minstekrav på 8% samt risikoutjevningfond, tilleggsavsetninger og midler på kursreguleringsfondet. Styret har i forhold til strategien for kapitalforvaltningen lagt vekt på å ha en sunn balanse mellom bufferkapital og risikoeksponering.

Svingningene som er erfart i finansmarkedene, særlig etter 2008, viser viktigheten av en robust strategi for kapitalforvaltningen. Pensjonskassens styre bruker hvert år mye tid på gjennomgang og vurdering av forvaltningsstrategien. Helt sentralt i kapitalforvaltningen står utnyttelsen av bufferkapitalen i pensjonskassen og den løpende styringen av risikoen pensjonskassen til enhver tid er eksponert mot i et finansmarked under stadig endring.

Pensjonskassen foretar løpende stresstester for å simulere hvordan pensjonskassens portefølje vil utvikle seg i et "worst case" scenario for finansmarkedet. Finanstilsynets anbefalte modell og anslag for «worst case» benyttes. Beregningene er basert på målinger i verdiendringer for pensjonskassen ved fall i aksje- og eiendomsmarkedet, samt rente- og valutakursendringer. I tillegg tas også hensyn til forsikringsmessige utfall som ligger utenfor aktuariens ordinære beregning av forsikringsrisiko. Disse utfallene korrigeres deretter med såkalte korrelasjons-

Figur 2
Aktiva allokering pr 31.12.2015 – Arendal kommunale pensjonskasse.

effekter, som er historisk erfarte sammenfall i svingninger i aksje- og obligasjonskurser samt renter og eiendomsverdier. Utfallet som fremkommer av stresstesten, altså risikoen for verdifall i pensjonskassens finanskapital, blir målt mot pensjonskassens bufferkapital. Pensjonskassen har ved utgangen av 2015 et tapspotensiale som utgjør 72% av samlet bufferkapital i Stresstest II (løpende drift scenario). Når det gjelder Stresstest I (avviklingsscenario) ligger bufferkapitalutnyttelsen på 103%. Begge forholdstallene ligger godt innenfor det nivået som styret finner akseptabelt. I brev til alle pensjonsforetak datert 06.05.2013 meldte Finanstilsynet at en bufferkapitalutnyttelse over 200% for Stresstest I og 150% for Stresstest II er å anse som kritisk. Styret følger årvåkent med på utviklingen i stresstestene og gjør sammen med vurderinger av situasjon og utsikter for finansmarkedet, løpende tilpasninger i pensjonskassens plasseringer av finanskapitalen. Styret har i samsvar med krav i den såkalte likviditetsstyringsforskriften, fastsatt egne retningslinjer rundt likviditetsstyringen i pensjonskassen. Pensjonskassens strategi for kapitalforvaltning innebærer hovedsakelig plassering i likvide fond og enkeltpapirer som kan realiseres på kort varsel. De minst likvide plasseringene er medlemslån og investeringene i eiendom, men samlet utgjør dette så lite av pensjonskassens totale forvaltningskapital at det ikke svekker inntrykket av svært god og likvid kapital situasjon.

Regnskap

Styret mener at det fremlagte årsregnskap med noter gir et rettvisende bilde av driften i 2015 og stillingen ved årsskiftet.

Regnskapet er avlagt med forutsetning om fortsatt drift, og styret bekrefter at forutsetningene er til stede. Styret er ikke kjent med at det er knyttet usikkerhet til regnskapet ut over det som allerede er innarbeidet i regnskapet gjennom verdireguleringer på aksjer og obligasjoner.

Medlemsbestanden

Medlemstallet i AKP var **9063** (8445) ved utgangen av 2015

År	2015	2014	2013	2012	2011
Aktive	3086	2987	2876	2744	2513
Pensjonister *	1648	1562	1486	1411	1284
Oppsatte	4490	4050	3803	3477	3392

* Inkluderer AFP-pensjonister og barnepensjonister.

Arendal kommunale pensjonskasse er pliktig pensjonsordning for arbeidstakere som har et arbeidsforhold i Arendal kommune, herunder Arendal Eiendom KF og Arendal Havn KF, Arendal kirkelige

Skatt

Pensjonskassens virksomhet er skattepliktig i henhold til skatteloven. Pensjonskassen betaler 27% skatt av skattepliktig overskudd og 0,3% skatt av skattepliktig formue. Den delen av virksomheten som henføres til selskapsporteføljen er innenfor fritaksmetoden. Dette medfører at gevinster og tap på verdipapirer i selskapsporteføljen ikke inngår i skattepliktig inntekt.

Forsikringsteknisk oppgjør

Aktuaren har foretatt forsikringstekniske beregninger pr. 31.12.2015 som viser en dekningsgrad på 100%.

Premiefond

Pensjonskassen har pr. 31.12.2015 opparbeidet 56,8 millioner kroner (55,9 millioner kroner) i premiefondet.

Reguleringspremie

Reguleringspremien for lønns- og G-oppjøret skal dekkes av arbeidsgiverne i sin helhet.

Reguleringspremien i 2015 utgjorde 61,9 millioner kroner, 45,3 millioner kroner ble belastet premiefondet.

Utlånsvirksomheten

Utlån til medlemmene pr. 31.12.2015 utgjorde 43,8 millioner kroner (46,9 millioner kroner). Pensjonskassen yter 1. prioritets pantelån til medlemmene innenfor 70% av verditakst.

fellesråd, Torbjørnsbu Verksted AS, Hove Drifts- og utviklingsselskap AS, Etablerersenteret IKS, Arendal Kulturhus AS og Arendal kommunale pensjonskasse.

Unntatt fra medlemskap er lærere som er tilsluttet Statens Pensjonskasse og sykepleiere og leger som er tilsluttet KLP.

Pensjonsordningen er et bruttosystem med garantert pensjonsnivå på 66% av lønn ved fratreden ved full opptjeningstid – 30 år. Garantien betinger at Folketrygden ikke må tas ut før tidligst ved fylte 67 år.

Pensjonskassen yter alders- og uførepensjon, etterlattepensjon og barnepensjon.

Pensjonister

Ved årets utgang hadde AKP **1648** pensjonister. Nedenstående tabeller viser fordelingen på de forskjellige pensjonsarter:

År	2015	2014	2013	2012	2011
Alderspensjon/AFP	953	813	756	694	588
Uførepensjon*	560	619	605	599	583
Etterlattepensjon	126	122	116	110	105
Barnepensjon	9	8	9	8	8

Fordelt på kvinner

År	2015	2014	2013	2012	2011
Alderspensjon/AFP	693	585	471	496	417
Uførepensjon*	500	543	529	523	504
Etterlattepensjon	74	72	68	65	61
Barnepensjon	4	3	4	3	4

Fordelt på menn

År	2015	2014	2013	2012	2011
Alderspensjon/AFP	260	228	186	198	171
Uførepensjon*	60	76	76	76	79
Etterlattepensjon	52	50	48	45	44
Barnepensjon	5	5	5	5	4

* Barnetillegg er inkl. i foreldrenes uførepensjon

- 66 (58) AFP-pensjonister 62, 63, 64 år er inkl. i alderspensjonen
- 56 (96) AFP-pensjonister 65, 66 år er inkl. i alderspensjonen
- Avtalefestet pensjon (AFP 62, 63, 64 år) finansieres av arbeidsgiver, og administreres av pensjonskassen.

Resultatdisponering

Totalresultat før forsikringstekniske tilleggsavsetninger på 205,8 millioner kroner avsettes slik:

Overført til premiereserve (reduisert beregn.rente)	106,0 millioner kroner
Overført til tilleggsavsetninger	36,0 millioner kroner
Overført til opptjent egenkapital	19,5 millioner kroner
Overført til premiefond	40,8 millioner kroner
Overført til risikoutjevningfond	3,5 millioner kroner

Utsiktene fremover

- Pensjonskassens styre og administrasjon vil i likhet med tidligere år være aktive i kapitalforvaltningen, og søke å oppnå optimale plasseringsformer i forhold til risiko, spredning og avkastning.
- Styret og administrasjonen vil også i tiden fremover arbeide med å videreutvikle pensjonskassen som en konkurransedyktig ordning til beste for medlemmene, pensjonistene og arbeidsgiverne.
- Pensjonskassen har som mål å være det beste pensjonsalternativet for medlemmene og arbeidsgiverne. Det skal oppnås ved trygg kapitalforvaltning, med vekt på informasjon og service overfor medlemmene, og ved å være synlig og aktiv i samspill med arbeidsgiverne.
- I forbindelse med den pågående kommunereformen er det sannsynlig at Arendal kommune vil slå seg sammen med en eller flere omliggende kommuner uten selvstendig pensjonskasse. Alle kommuner det er aktuelt å fusjonere med har pensjonsordning i Kommunal Landpensjonskasse (KLP). Arendal kommunale pensjonskasse har som mål å være pensjonskasse også for en eventuell "storkommune". I den forbindelse er det viktig å kunne vise til langsiktig historisk avkastning som ligger betydelig over KLPs, nøktern drift og et servicenivå som overgår det medlemmer og medlemsforetak forventer.

Fremtidsutsikter - finansmarkedet

Finansmarkedet har vært svært urolig i starten av det nye året, og det er stor uenighet om markedsutviklingen fremover.

Det er blant annet knyttet usikkerhet til globale vekstutsikter. Den globale veksten forventes å være omtrent på samme nivå som i 2015. I velutviklede land er det forventet at veksten skal fortsette å være moderat høyere enn trenden, og at det vil gi gradvis lavere arbeidsledighet og på sikt føre til en normalsituasjon i økonomien. Forskjellen i økonomisk vekst er imidlertid betydelig mellom USA og UK på den ene siden og Eurosonen på den annen. Den amerikanske sentralbanken (FED) hevet rentene for første gang på 10 år i desember 2015, og det er forventet ytterligere rentehevinger i 2016. Det motsatte er tilfelle for den Europeiske sentralbanken (ECB) og Bank of Japan (BoJ) som har annonsert utvidete tiltak i form av ytterligere kapitalinnsprøytning i markedet. Sentralbankenes håndtering av rentemarkedene fremover vil være av stor betydning.

Makter Kina å omstille sin økonomi og opprettholde en OK veksttakt i 2016? Kinas økonomiske vekst har lenge vært viktig for verdensøkonomien. Det er usikkert hvor høy vekst landet vil ha fremover, og det synes klart at spesielt landene i Sør-Øst Asia vil lide av fallende etterspørsel fra Kina. Den fallende veksttaket i Kina har økt risikoen for at det går dårlig i andre "emerging markets (EM)". Brasil virker spesielt utsatt tatt i betraktning sine politiske problemer. En større nedtur i Brasil kan igjen lett forplante seg til den mer utviklede del av verden.

Råvareprisene har falt kraftig de siste årene. Fallet er i hovedsak drevet av tilbudsoverskudd, men også lavere etterspørselsvekst som følge av svakere økonomisk vekst i "emerging markets" har betydning. Fallet i råvarepriser vil over tid ha positiv innvirkning på de fleste lands økonomiske vekst, og på de fleste selskapers inntjening. Kortsiktig skaper fallet

problemer for en del råvareprodusenter og en del råvareproduserende land.

Inflasjonen vil sannsynligvis tilta hvis råvareprisene stabiliserer seg i 2016. Det er tendenser til tiltakende lønnspress og husleiepriser i USA, og dette sammen med stabile eller litt økende råvarepriser, vil kunne gi en etterlengtet økning i inflasjon. Det vil redusere investorenes frykt for deflasjon og kunne gi et løft i aksjemarkedet.

Aksjer vil relativt sett kunne sies å være en mer attraktiv aktivaklasse enn obligasjoner. Prisingen i aksjemarkedet er moderat i de fleste regioner, og det lave rentenivået gir lave finansieringskostnader. I tillegg bør den ekspansive pengepolitikken kunne føre til økt etterspørsel etter varer og tjenester. Avkastningen på obligasjoner er lav og kursen på obligasjoner vil kunne bli kortsiktig negativt påvirket av renteøkninger i USA. En renteøkning vil dog være positiv for obligasjonsmarkedet på sikt, da det øker den løpende avkastningen på obligasjoner. Terrorisme og generell geopolitisk uro kan legge en demper på optimismen i markedet. Både flyktningkrise, valg i Spania, Portugal og presidentvalg i USA kan ha innvirkning på finansmarkedet i større eller mindre grad i 2016.

Med den usikkerhet som råder i dagens finansmarked, er det av stor betydning å ha en langsiktig og stabil strategi. Det er spesielt viktig å holde risikoen i porteføljen på et moderat nivå, og det oppnår man blant annet ved å ha en veloverveid og god spredning mellom aktivaklassene. Det er viktig med geografisk spredning på investeringene, og i tillegg ha god egenkapital og solide buffere til å sitte igjennom urolige perioder i markedet.

Arendal kommunale pensjonskasse, 9. mars 2016

Anders Kylland
styreleder

Trygve H. K. Hanssen
styremedlem (nestleder)

Milly O. Grundesen
styremedlem

Fredrik William Knudsen
styremedlem

Morten Kraft
varamedlem

Inger Mari Sørvig
styremedlem

Frode Thorkildsen
adm. direktør

RESULTATREGNSKAP

<i>Teknisk regnskap</i>	Note	2015	2014
Premieinntekter			
Forfalte premier, brutto	1	191 346 053	187 840 957
Avgitt gjenforsikringspremie	1	-175 000	-195 000
Sum premieinntekter for egen regning		<u>191 171 053</u>	<u>187 645 957</u>
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen			
Renteinntekter og utbytte mv på finansielle eiendeler	2	41 697 173	38 794 319
Netto driftsinntekt fra eiendom	3	36 376 289	35 674 920
Verdiendringer på investeringer	11,12,14,15,16	15 677 807	60 370 702
Realisert gevinst og tap på investeringer	5	11 275 492	16 461 255
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen		<u>105 026 761</u>	<u>151 301 196</u>
Andre inntekter			
Refusjoner	6	21 062 229	17 152 498
Pensjoner mv.			
Utbetalte pensjoner, brutto	6	<u>-97 518 769</u>	<u>-92 761 605</u>
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse			
- kontraktsfastsatte forpliktelse			
Endring i premiereserve	7	-177 484 481	-117 071 345
Endring i tilleggsavsetninger	7	-36 000 000	-40 000 000
Endring i kursreguleringsfond	4	53 025 769	-40 171 531
Endring i premiefond	7	-418 008	-580 423
Sum resultatførte endr. i forsikringsforplikt/kontr.fastsatte forpliktelse		<u>-160 876 720</u>	<u>-197 823 299</u>
Midler tilordnet forsikringskontraktene-kontraktfaste forpliktelse			
Overskudd på avkastningsresultat	23	-33 735 183	-15 903 503
Risikoresultat tilordnet forsikringskontrakter	23	<u>-7 066 022</u>	<u>-39 968 777</u>
Sum midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelse		<u>-40 801 205</u>	<u>-55 872 280</u>
Forsikringsrelaterte driftskostnader			
Forvaltningskostnader	9	-1 529 316	-1 257 248
Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	8,9	<u>-8 125 868</u>	<u>-6 929 695</u>
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader		<u>-9 655 184</u>	<u>-8 186 943</u>
Resultat av teknisk regnskap		8 408 165	1 455 524

Ikke teknisk regnskap	Note	2015	2014
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen			
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	2	4 954 397	4 594 920
Netto driftsinntekt fra eiendom	3	4 322 177	4 225 449
Verdiendring på investeringer	11,12,14,15,16	1 862 814	7 150 495
Realisert gevinst og tap på investeringer	5	1 339 737	1 949 723
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		12 479 125	17 920 587
Andre inntekter			
Aktuarielle endringer ytelsesbaserte pensjonsordninger		5 042 869	0
Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen			
Forvaltningskostnader	9	-184 780	-149 385
Andre kostnader	8,9	-901 462	-797 293
Sum forvaltningskostn/andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen		-1 086 242	-946 678
Resultat av ikke-teknisk regnskap		16 435 752	16 973 909
Resultat før skattekostnad		24 843 917	18 429 433
Skattekostnad	25	1 845 457	-5 279 417
TOTALRESULTAT		22 998 460	23 708 850
Overført til/fra risikoutjevningfond	7	3 500 000	0
Overført til/fra egenkapital	10	19 498 460	23 708 850
Sum disponeringer		22 998 460	23 708 850

Eiendeler i selskapsporteføljen:

	Note	2015	2014
Investeringer:			
Bygninger og andre faste eiendommer			
Investeringseiendommer	11	59 902 110	58 599 765
Datterforetak			
Aksjer i datterforetak	12	11 791	12 078
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Investering som holdes til forfall	13	20 618 582	25 719 451
Utlån og fordringer	14	4 652 689	4 957 446
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		25 271 271	30 676 897
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)	15	67 111 711	58 114 545
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	16	126 668 820	89 720 588
Utlån og fordringer	17	22 497	93 230
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		193 803 028	147 928 363
Sum investeringer		278 988 200	237 217 103
Andre eiendeler:			
Kasse, bank	18	27 265 617	45 116 327
Forskuddsbetalte kostnader	21	352 887	398 421
Pensjonsmidler egne ansatte	9	899 252	0
Sum		28 517 756	45 514 748
Sum andre eiendeler		28 517 756	45 514 748
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		307 505 956	282 731 851

Eiendeler i kollektivporteføljen:**Investeringer i kollektivporteføljen:**

Bygninger og andre faste eiendommer			
Investeringseiendommer	11	504 147 890	494 750 235
Datterforetak, tilknyttede selskaper og felleskontrollerte foretak			
Aksjer i datterforetak	12	99 233	101 974
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Investering som holdes til forfall	13	173 530 023	217 146 002
Utlån og fordringer	14	39 157 943	41 855 075
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		212 687 966	259 001 077
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	15	564 825 302	490 653 582
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	16	1 066 069 599	757 499 317
Utlån og fordringer	17	189 341	787 133
Premiefordringer	26	13 000 000	11 312 820
Andre finansielle eiendeler	18	175 974 382	364 064 911
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		1 820 058 624	1 624 317 763
Sum eiendeler i kollektivporteføljen		2 536 993 713	2 378 171 049
Sum eiendeler		2 844 499 669	2 660 902 900

Egenkapital og forpliktelseser

Note	2015	2014
------	------	------

Egenkapital:**Innskutt egenkapital**

Innskutt egenkapital	10	153 216 351	153 216 351
----------------------	-----------	-------------	-------------

Opptjent egenkapital

Risikoutjevningfond	7	7 128 972	3 628 972
---------------------	---	-----------	-----------

Annen opptjent egenkapital	10	131 799 028	112 300 568
----------------------------	-----------	-------------	-------------

Sum opptjent egenkapital		138 928 000	115 929 540
--------------------------	--	-------------	-------------

Sum egenkapital

		292 144 351	269 145 891
--	--	--------------------	--------------------

Forsikringsforpliktelseser - kontraktsfastsatte forpliktelseser:

Premiereserve	7	2 198 745 918	2 027 409 245
---------------	---	---------------	---------------

Erstatningsavsetninger	7	38 706 871	32 559 063
------------------------	---	------------	------------

Tilleggsavsetninger	7	138 928 404	102 928 404
---------------------	---	-------------	-------------

Kursreguleringsfond	4	113 187 645	166 213 414
---------------------	---	-------------	-------------

Premiefond	7	56 747 691	55 872 280
------------	---	------------	------------

Sum forsikringsforpliktelseser - kontraktsfastsatte forpliktelseser		2 546 316 529	2 384 982 406
---	--	---------------	---------------

Avsetninger for forpliktelseser:

Skyldig skattetrekk	18	2 235 519	1 995 340
---------------------	-----------	-----------	-----------

Forpliktelseser ved skatt	25	292 992	17 946
---------------------------	-----------	---------	--------

Forpliktelseser ved utsatt skatt	25	1 552 465	0
----------------------------------	-----------	-----------	---

Andre avsetninger for forpliktelseser		1 957 813	1 130 863
---------------------------------------	--	-----------	-----------

Pensjonsforpliktelseser egne ansatte	9	0	3 630 454
--------------------------------------	---	---	-----------

Sum avsetninger for forpliktelseser		6 038 789	6 774 603
-------------------------------------	--	-----------	-----------

Sum forpliktelseser

		2 552 355 318	2 391 757 009
--	--	----------------------	----------------------

Sum egenkapital og forpliktelseser

		2 844 499 669	2 660 902 900
--	--	----------------------	----------------------

Arendal kommunale pensjonskasse, 9. mars 2016

 Anders Kylland
 styrets leder

 Milly O. Grundeser
 styremedlem

 Trygve H. K. Hansen
 styrets nestleder

 Fredrik William Knudsen
 styremedlem

 Inger Mari Sørvig
 styremedlem

 Morten Kraft
 varamedlem

 Frode Thorkildsen
 adm.dir.

KONTANTSTRØMANALYSE

(1.000 kr)	2015	2014
a. Kontantstrøm fra driften		
Premieinntekter	191 346	187 646
Forsikringsytelser	-76 457	-75 609
Finansinntekter netto	117 506	169 222
Andre kostnader (administrasjon og skatt)	-10 741	-42 010
Redusert/økt kortsiktige fordringer og gjeld	6 062	-30 528
Netto kontantstrøm fra virksomheten	227 716	208 721
b. Kontantstrøm fra investeringer/plasseringer		
Utbetaling ved kjøp av bygninger og andre faste eiendommer	0	0
Verdijustering av bygninger og andre faste eiendommer	-10 700	-20 230
Redusert (økt) beholdning av rentebærende papirer	-336 587	-46 905
Redusert (økt) beholdning av aksjefond	-83 168	-50 190
Redusert (økt) utlån mot pant i fast eiendom	-3 202	-6 565
Netto kontantstrøm fra investeringer/plasseringer	-433 657	-123 890
c. Kontantstrøm fra finansiering		
Innbetaling av kjernekapitalinnskudd	0	0
Endringer i finansiering	0	0
Netto kontantstrøm fra finansiering	0	0
a + b + c Netto endring av likvider gjennom året	-205 941	84 831
Likviditetsbeholdning pr 01.01.	409 181	324 350
Likviditetsbeholdning pr 31.12.	203 240	409 181

NOTER TIL REGNSKAPET FOR 2015

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i henhold til regnskapsloven, med de tillegg og unntak som følger av forskrift 20.12.2011 nr 1457 (forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak). Årsregnskapet er således utarbeidet med utgangspunkt i prinsipp om historisk kost, med følgende unntak:

- Investerings eiendommer er målt til virkelig verdi
- Finansielle eiendeler og gjeld er vurdert til virkelig verdi

Konsernregnskap

Arendal kommunale pensjonskasse er morselskap til Friergangen 3 AS.

I henhold til unntaksregelen i Regnskapsloven § 3 - 8 er det ikke utarbeidet konsernregnskap for 2015.

Bakgrunnen for dette er at datterselskapet ikke har betydning for å bedømme Arendal kommunale pensjonskasses stilling og resultat.

Finansielle instrumenter

I overensstemmelse med IAS 39 "Finansielle instrumenter - innregning og måling" klassifiseres finansielle instrumenter innenfor virkeområdet til IAS 39 i følgende kategorier:

- Virkelig verdi med verdiendringer over resultatet

Virkelig verdi

Virkelige verdier er i regnskapet vurdert slik:

- Aksjer og omløpsobligasjoner verdsettes til markedsverdier/børskurser
- Investerings eiendommer takseres årlig og oppføres til markedsverdi i henhold til takst

Obligasjoner som holdes til forfall

Finansielle eiendeler med faste eller bestembare kontantstrømmer og bestemt innløsningsdato hvor pensjonskassen har intensjon om og evne til å holde investeringen til forfall, er klassifisert som investeringer "holdt til forfall". Investeringene som holdes til forfall vurderes til amortisert kost ved bruk av effektiv rente metoden. For påløpte renter er benyttet årsoppgave fra VPS.

Aksjer og andeler

Aksjer tilordnes anskaffelseskost ved FIFO-metoden (først inn først ut).

Utlån

Utlån er oppført til nominelle verdier i balansen.

Ansvarlige lån

Arendal kommunale pensjonskasse kan ikke innhente ansvarlig kapital fra andre enn Arendal kommune og foretak/institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen.

Forsikringstekniske avsetninger

Premiereserver skal dekke de forsikredes hittil opptjente rettigheter i pensjonskassen. Beregningen foretas av pensjonskassens aktuar.

AKP har full forsikringsteknisk dekning, det vil si at AKP har full dekning for nåverdien av påløpte pensjonsforpliktelser.

Administrasjonsreserver skal dekke fremtidige kostnader for fullt betalte forsikringer, som er forsikringer hvor premiebetalingen er opphørt og hvor oppsamlet premiereserve knyttet til den enkelte forsikrede dekker selskapets forpliktelser for hele den gjenværende forsikringstid.

Erstatningsavsetninger skal dekke antatt inntrufne forsikringstilfeller som ved årsslutt ikke er meldt eller oppgjort, herunder karensavsetninger for uførerisiko. Dette reflekterer forsikringsforpliktelser som pensjonskassen har påtatt seg gjennom mottatt premie. Erstatningsavsetningen skal tilsvare utbetalingene dersom erstatningstilfellet var ferdigbehandlet.

Premiefond inneholder forskuddsbetalte premier og eventuelle overskuddsmidler. Premiefondet kan benyttes til dekning av fremtidige premier.

Risikoutjevningfondet har til formål å utjevne den regnskapsmessige virkningen av fluktuasjoner i resultatet av forsikringsvirksomheten over tid. Regnskapsmessig er risikoutjevningfondet en del av egenkapitalen.

Tilleggsavsetninger representerer en forsikringsmessig buffer som kan benyttes i de år den finansielle avkastningen ikke er tilstrekkelig til å dekke den garanterte renten.

Pensjonsforpliktelser egne ansatte

Pensjonskassens ansatte omfattes av pensjonskassens kollektive pensjonsordning på lik linje med andre medlemmer. Pensjonsordningen gir en definert ytelse i henhold til tariffavtalen i kommunal sektor.

Skatt

Pensjonskassens virksomhet er skattepliktig i henhold til skatteloven. Pensjonskassen betaler 27% skatt av skattepliktig overskudd og 0,3% skatt av skattepliktig formue. Den delen av virksomheten som henføres til selskapsporteføljen er innenfor fritaksmetoden. Dette medfører at gevinster og tap på verdipapirer i selskapsporteføljen ikke inngår i skattepliktig inntekt.

Inndeling av forvaltningskapitalen

Pensjonskassens forvaltningskapital er delt inn i en kollektivportefølje (kundeportefølje) og en selskapsportefølje jfr. forsikringsvirksomhetsloven § 9-7. Kollektivporteføljen består av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger som skal dekke de kontraktsfaste forpliktelsene. Selskapsporteføljen består av eiendeler som motsvarer selskapets ansvarlige kapital og eventuell annen gjeld enn forsikringsforpliktelsene. Pensjonskassen har valgt en felles kapitalforvaltning, slik at fordeling til kollektiv- og selskapsportefølje er gjennomført etter hvor stor del av aktiva den respektive portefølje "eier".

Inndeling ser slik ut pr. 31.12.	2015	2014
Kollektivporteføljen:	89,38%	89,41%
Selskapsporteføljen:	10,62%	10,59%

Finansiell risiko

Pensjonskassens systemer for styring og kontroll er tilpasset de lovmessige krav for å sikre en forsvarlig kapitalforvaltning. Det gjennomføres risikoanalyser basert på Finanstilsynets stresstest for livforsikrings-selskap og pensjonskasser hvor det tas hensyn til de ulike risikoelementer som markedsrisiko, likviditetsrisiko og kredittrisiko.

Pensjonsordningene

Ved utgangen av 2015 hadde følgende virksomheter pensjonsordninger i pensjonskassen:

Arendal kommune, Arendal kirkelige fellesråd, Arendal kommunale pensjonskasse, Hove drifts- og utviklingsselskap AS, Arendal kulturhus AS, Etablerersenteret IKS, Torbjørnsbu verksted AS, Arendal Eiendom KF og Arendal havnevesen.

Alle ansatte med unntak av sykepleiere og lærere er omfattet av ordningen. Pensjonsordningen er ytelsesbasert og har ikke investeringsvalg.

Kategori	Menn	Kvinner	Totalt
Aktive	803	2283	3086
Fratrådte	1291	3199	4490
* <i>Fratrådte med oppsattrett</i>	231	638	869
Alderspensjon	216	576	792
AFP 62 - 65 år	20	46	66
AFP 65 - 67 år	24	71	95
Uførepensjon	60	500	560
Barnetillegg	81	68	149
Ektefellepensjon	52	74	126
Barnepensjon	5	4	9

* Medlemstid 3 år eller mer

Forsikringsteknisk følsomhetsberegning

Tabellen under viser hvordan kravene til premie-reserven øker ved en reduksjon i dødelighet på 10%, og ved en økning i uførehyppighet på 15%.

(mill.kr)

Forutsetning	Endringer	Effekt på netto premiereserve
Dødelighet	-10%	41,5
Uførhet	+15%	8,4

Note 1 Premieinntekter:

Pensjonskassens styre fastsetter årlig arbeidsgiverpremien etter anbefaling fra ansvarlig aktuar. Arbeidsgiverpremien ble fastsatt til 12,50% av lønn i 2015 (12,53% av lønn i 2014).

Arbeidstakerinnskuddet er i tariffavtalen fastsatt til 2% av lønn.

(1000 kr)	2015	2014
<i>Arbeidsgiverpremie</i>		
Normalpremie (12,50%)	103 537	106 632
Påløpt premie belastet premiefond	7 684	0
Reguleringspremie belastet premiefond	61 896	49 264
Innbetalt reguleringspremie	0	11 313
For lite innbetalt premie overført fra premiefond	4 159	0
Premie for ikke forsikringsbare hendelser	-3 795	3 657
Avgitt gjensikringspremie	-175	-195
Sum arbeidsgiverpremie	173 306	170 671
Arbeidstakerinnskudd	17 865	16 975
Sum forfalt premie	191 171	187 646

Note 2 Renteinntekter og utbytte mv på finansielle eiendeler:

(1000 kr)	2015	2014
Renteinntekter fra:		
Pantelån	1 330	1 581
Obligasjoner m.m	17 302	14 288
Plasseringer hos kredittinstitusjoner	21 698	15 612
Andre finansinntekter	6 322	11 908
Sum innt. fra andre finansielle eiendeler	46 652	43 389
Andel selskapsportefølje	4 955	4 595
Andel kollektivportefølje	41 697	38 794
Sum	46 652	43 389

Note 3 Netto driftsinntekter fra eiendom:

(1000 kr)	2015	2014
Leieinntekt mv.	40 844	40 055
Driftskostnad	-146	-155
Netto driftsinntekt fra eiendom	40 698	39 900
Andel selskapsportefølje	4 322	4 225
Andel kollektivportefølje	36 376	35 675
Sum	40 698	39 900

Note 4 Kursreguleringsfond:

(1000 kr)	Historisk kostpris 2015	Virkelig verdi 31.12.15	Urealisert gevinst
Aksjer	504 279	631 937	127 658
Obligasjoner	1 172 843	1 171 821	-1 022
	1 677 122	1 803 758	126 636
Kursreguleringsfond 01.01.	166 213		
Kursreguleringsfond 31.12.	113 187		
Endring	-53 026		

Den delen av urealiserte gevinster, som vedrører kollektivporteføljen er i regnskapet avsatt til kursreguleringsfond. Den delen som vedrører selskapsporteføljen er medtatt i annen egenkapital.

Aksjer, obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning er i regnskapet ført til markedsverdi.

Note 5 Realiserte gevinster og tap på investeringer:

(1000 kr)	2015	2014
Aksjer	13 626	1 822
Obligasjoner	-1 011	16 589
Sum	12 615	18 411
Andel selskapsportefølje	1 340	1 950
Andel kollektivportefølje	11 275	16 461
Sum	12 615	18 411

Note 6 Utbetalte pensjoner mv.:

	(1000 kr)	2015	2014
Pensjonsutbetalinger innenfor "Avtale om overføring og samordning av pensjonsrettigheter" (Overføringsavtalen) er direkte utbetalte pensjonsytelser til pensjonskassens medlemmer i henhold til vedtektene, og refusjoner i henhold til overføringsavtalen.	Direkte utbetalte pensjoner		
	Alderspensjon	43 080	36 563
	Uførepensjon	20 797	22 532
	Etterlattepensjon	5 359	5 252
	Barnpensjon	212	264
	Attføring/Rehabilitering	3 508	4 070
	AFP 62–64 år	13 218	10 039
	AFP 65–66 år	8 987	12 055
	Sum direkte utbetalte pensjoner	95 161	90 775
Pensjonsutbetalinger utenfor overføringsavtalen er avtalefestet pensjon (AFP) 62-64 år, som er en tariffbestemt avtale om pensjon/førtidspensjon. Pensjonskassen administrerer ordningen og utbetaler på vegne av arbeidsgiverne mot månedlig refusjon for utbetalt beløp.	Utbetalte refusjoner iht overføringsavtalen	2 359	1 986
	Utbetalte pensjoner, brutto	97 520	92 761
	Mottatte refusjonspensjoner:		
	Andre pensjonskasser	7 827	7 036
	Mottatt refusjon fra NAV	18	77
	AFP 62–64 år	13 218	10 039
	Sum mottatte refusjonspensjoner	21 063	17 152
	Netto utbetalte pensjoner	76 457	75 609

Note 7 Avsetninger til fond:

Premiereserver (1000 kr)	Premie - reserve	Erstatnings- avsetning	Sum	Herav adm. reserve
Premiereserver pr. 01.01.15	2 027 409	32 559	2 059 968	47 580
Pliktig avsetning 2015	65 401	6 148	71 549	3 817
Ekstra oppreservering nedgang grunnlagsrente	105 936	0	105 936	2 383
Premiereserver pr. 31.12.15	2 198 746	38 707	2 237 453	53 780

Kostnader reduksjon av grunnlagsrente	
Økning av netto premiereserve	105 991

Overskudd brukt til økning i premiereserve	
- Frigjort reserve grunnet nye uføreytelser	74 161
- Renteresultat overført til premiereserve	29 447
- Renteresultat overført til administrasjonsreserven	2 383
Sum	105 991

Premiefond (1000 kr)	2015	2014	Risikoutjevningfond (1000 kr)	2015	2014
Premiefond 01.01.	55 872	52 341	Risikoutjevningfond pr. 01.01.	3 629	3 629
Belastet påløpt reguleringspremie	-61 896	-49 264	Avsetning	3 500	0
Premiefordring	-7 684	0	Risikoutjevningfond 31.12.	7 129	3 629
Premie for ikke forsikringsbare hendelser	3 795	-3 657			
Garantert rente	418	580	Tilleggsavsetninger (1000 kr)	2015	2014
Ekstra innbetaling til å dekke for lave innbetalinger	13 000	0	Tilleggsavsetninger pr. 01.01.	102 928	62 928
Ekstra innbetaling for å dekke reguleringspremien	16 600	0	Avsetning	36 000	40 000
Fordring for lite innbetalt premie	-4 159	0	Tilleggsavsetninger pr.31.12.	138 928	102 928
Årets resultat kollektivporteføljen	40 801	55 872			
Premiefond pr. 31.12.	56 747	55 872			

Note 8 Ytelse og lån til ledende ansatte m.m.**Ytelser til ledende personer (hele kr):**

		2015	2014
Administrerende direktør:			
Frode Thorkildsen	lønn	1 013 644	957 000
Frode Thorkildsen	pensjonskost	126 706	119 912

Honorar til styret (hele kr):

Anders Kylland	styrets leder	67 552	65 106
Trygve H. K. Hansen	styremedlem	40 530	39 063
Nils Johannes Nilsen	styremedlem	40 530	39 063
Anne Lise Kirkedam	styremedlem	40 530	39 063
Anne Marie Beyer-Larsen	styremedlem	44 530	46 063
Jan Willy Jensen	varamedlem	4 802	3 736
Astri Johansson	varamedlem	2 802	2 736
Øystein Neegaard	varamedlem	2 802	3 736
Gunn Kåss	varamedlem	1 802	4 736
Karl Mork	varamedlem	1 802	7 280
		247 682	250 582

Administrerende direktør og ansatte i pensjonskassen, samt de av styremedlemmene som har pensjonsordning gjennom pensjonskassen (ansattes representanter) kan søke lån til ordinære medlemsvilkår.

Note 9 Forvaltnings- og driftskostnader

I administrasjonen er det 5 ansatte, tilsvarende 5 årsverk. Samlet lønn, honorarer og andre personalkostnader beløper seg til 1,1 mill. Av dette henføres 0,5 mill (50%) av adm.direktørs samlede personalkostnader til den løpende forvaltning, og er således splittet. Honorarer til ekstern rådgiver er også tatt med.

Spesifikasjon av andre kostnader	2015	2014
<i>Forvaltningskostnader:</i>		
Honorarer forvaltere	937 644	378 155
Øvrige kostnader som henføres forvaltningen	776 452	1 028 478
Sum forvaltningskostnader	1 714 096	1 406 633
Andel selskapsporteføljen	184 780	149 385
Andel kollektivporteføljen	1 529 316	1 257 248
Sum	1 714 096	1 406 633
<i>Andre kostnader:</i>		
Lønnskostnader	2 836 457	2 458 655
Styrehonorar	247 682	250 582
Arbeidsgiveravgift	502 233	480 872
Pensjonskostnader	1 109 089	740 060
Annen personalkostnad	130 662	158 712
Sum lønnskostnad	4 826 123	4 088 881
Revisjonshonorar	120 438	352 244
Aktuærtjenester	1 118 431	797 292
Andre honorarer	23 726	33 113
Andre kostnader	2 938 612	2 455 458
Sum driftskostnader	9 027 330	7 726 988
Andel selskapsporteføljen	901 462	797 293
Andel kollektivporteføljen	8 125 868	6 929 695
Sum	9 027 330	7 726 988

Note 10 Egenkapital:

(1000 kr)	2015	2014
Innskutt egenkapital 01.01.	153 216	153 216
Innskutt egenkapital	153 216	153 216
Annen opptjent egenkapital 01.01.	112 301	88 592
Disponering av årets resultat	19 498	23 709
Annen opptjent egenkapital	131 799	112 301
Risikoutjevningfond	7 129	3 629
Sum egenkapital	292 144	269 146

Note 11 Investerings eiendommer:

(1000 kr)

Pensjonskassen eier følgende investeringseiendommer:	Leietaker:	2015	2014
- Friergangen 3 (kinobygg)	Kino Sør	2 375	2 322
- Strømsbuneset 1 (Plankemyra bo og omsorgssenter)	Arendal kommune	11 913	11 680
- Julius Smithsvei 15 (Fagerheim barnehage og avlastningsenhet)	Arendal kommune	723	709
- Johan Landmarksvei 1 (Bjorbekktunet bo og omsorgssenter)	Arendal kommune	4 757	4 664
- Røed 68 og 70 (Røed bo og omsorgssenter)	Arendal kommune	4 846	4 751
- Torvet 6 / Bendiksklev 1 (Arendal bibliotek og parkeringshus)	Arendal kommune	9 424	9 239
- Østensbuveien 55 (Arendal bo- og rehabiliteringssenter - Myratunet)	Arendal kommune	6 793	6 660
		40 831	40 025

Investerings eiendommer er vurdert til takster utarbeidet av uavhengig takstmann. Verdsettelsen er i henhold til IAS 40.

Eiendommene er klassifisert som investeringseiendom som er definert som ”eiendom som benyttes for å opptjene leieinntekter eller for verdistigning på kapital eller begge deler”. Investerings eiendommer skal måles til virkelig verdi, som normalt er markedsverdien.

Friergangen 3 i Arendal ble anskaffet i mai 2005 og er utleid til KinoSør (Kristiansand Kino). Leieforholdet løper til og med 01.07.28 med rett for leietaker til å forlenge leieforholdet i 2 ganger 5 år til markedsbetingelser vurdert av minst 2 meglere. Leien indeksreguleres årlig med 100% av konsumprisindeksen.

(1000 kroner)	Frier- gangen 3	Bjorbekk- tunet BOS	Biblioteket og park.hus	Fagerheim barneh./avl.	Røed BOS	Myra- tunet	Planke- myra BOS	Sum
Anskaffelsesverdi	26 587	53 200	105 400	8 500	57 000	79 900	146 000	476 587
Verdiregulering tidligere år	4 913	15 000	20 100	1 250	8 900	10 600	16 000	76 763
Inngående balanse	31 500	68 200	125 500	9 750	65 900	90 500	162 000	553 350
Tilgang 2015								0
Avgang 2015								0
Verdiregulering i 2015	-100	0	3 600	200	0	2 500	4 500	10 700
Verdi pr. 31.12.15	31 400	68 200	129 100	9 950	65 900	93 000	166 500	564 050
Andel selskapsportefølje								59 902
Andel kollektivportefølje								504 148
Sum								564 050

Note 12 Aksjer i datterforetak:

(hele kr)			Bokført	Resultat
Navn	Forretnings- kontor	Eierandel	egenkapital 31.12.2015	2015
Friergangen 3 AS	Arendal	100%	111 024	-3 028
Andel selskapsportefølje			11 791	
Andel kollektivportefølje			99 233	
Sum			111 024	

Note 13 Investeringer som holdes til forfall:**Obligasjoner**

(1000 kr)	Anskaffelsesverdi	Amortisert verdi	Markedsverdi
Statkraft AS (flyter)	4 930	5 045	4977
Aker Solutions	10 000	10 006	9 706
Bonheur ASA	5 000	5 005	4 752
Hafslund ASA 12/22	9 960	9 963	11 193
Vardar AS 12/17 FRN	10 075	10 012	9 888
Schibsted ASA	10 000	9 997	9 721
Obligasjons Foretaket 5	10 000	10 042	8 300
Wil. Wilhelmsen (flyter)	4 800	5 044	4 598
Wilh. Wilhelmsen ASA 07/22 FRN	10 035	12 360	11 374
Wilh. Wilhelmsen ASA	5 000	5 004	4 829
Statoil Fuel & Retail 12/19 5,25%	10 056	10 051	10 426
Bank 1 Oslo Aker AS	10 100	9 996	9 773
Eika Gruppen FRN	5 000	5 001	4 922
Storebrand Livsfors.	18 000	18 005	17 100
KLP (KOMPLAN) 04/49	7 244	7 373	9 663
Sparebank 1 LIV (flyter)	4 600	5 258	4 945
BN Bank ASA 11/20	10 070	10 066	11 320
Spb 1 SR-Bank 10/20 5,00%	9 845	9 855	11 132
Toten Sparebank	5 000	5 000	5 663
Sparebanken Øst	4 989	4 990	5 145
Sparebanken Nord-Norge (flyter)	10 000	9 999	10 425
Sparebanken Sør	15 180	15 160	15 527
	189 884	193 232	195 379
Nedskrivning		-1 742	
Sum		191 490	
Påløpte renter		2 659	
Totalt		194 149	
Andel selskapsportefølje		20 619	
Andel kollektivportefølje		173 530	
Sum		194 149	

Følgende obligasjoner er nedskrevet i henhold til IAS 39:

	Ansk. verdi	Amortisert	Markedsverdi	Tap
Obligasjonsforetak 5	10 000	10 042	8 300	1 742

Det er kun foretatt plasseringer i obligasjoner notert i norske kroner. Det er ikke regnet gjennomsnittlig effektiv rente på ”hold til forfall” obligasjoner.

Note 14 Utlån

(1000 kr)	2015	2014
Lån til medlemmer	43 811	46 988
Andel selskapsportefølje	4 653	4 854
Andel kollektivportefølje	39 158	42 134
Sum	43 811	46 988

Lånene ansees ikke tapsutsatte. Det er derfor ikke funnet nødvendig å foreta verken spesifiserte eller uspesifiserte tapsavsetninger.

Lån gis til medlemmer i AKP innenfor 70% av lånetakst med 1. prioritets pant i fast eiendom.

Note 15 Aksjer og andeler:**Internasjonale aksjer**

(1000 kr)	Markedsverdi	Markedsverdi	Verdiendring
	01.01.15	31.12.15	
Di Global ESG	53 791	51 692	-2 099
Odin Europa II	47 146	54 642	7 496
KLP Aksjeglobal	174 459	171 810	-2 649
KLP Aksje Fremvoksende	20 830	20 947	117
KLP AksjeEuropa Indeks II	29 531	31 017	1 486
KLP AksjeAsia Indeks II	11 939	12 566	627
KLP AksjeUsa Indeks	25 239	25 459	220
KLP Aksje Norden	12 720	15 512	2 792
Skagen Kon-Tiki	61 826	61 078	-748
Skagen Global	60 816	70 198	9 382
Sum internasjonale aksjer	498 297	514 921	16 624

Norske aksjer

(1000 kr)	Markedsverdi	Markedsverdi	Verdiendring
	01.01.15	31.12.15	
Enkelt aksjer	24 228	17 940	-6 288
DI NO AK INST II	48 952	52 635	3 683
Swedbank SMB - IE	16 476	18 189	1 713
Pareto verdi	30 668	28 252	-2 416
Sum norske aksjer	120 324	117 016	-3 308

Totalt **618 621** **631 937** **13 316**

Andel selskapsportefølje	67 112
Andel kollektivportefølje	564 825
Sum	631 937

Alle papirene er priset til børsverdier (Nivå 1).

Note 16 Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning:

(1000 kr)	Markedsverdi	Markedsverdi	Verdiendring
	01.01.15	31.12.15	
Kredittforetak	531 071	528 461	-2 610
Obligasjonsfond	70 405	68 363	-2 042
Andre norske obl.	387 531	383 515	-4 016
Utenlandske obligasjonsfond	200 000	199 636	-364
Sum	1 189 007	1 179 975	-9 032
Påløpte renter obligasjoner pr. 31.12.15		12 764	
Obl. og andre verdipapirer med fast avkastning inkl. pål. renter		1 192 739	
Andel selskapsportefølje		126 669	
Andel kollektivportefølje		1 066 070	
Sum		1 192 739	

Gjennomsnittlig effektiv rente pr. 31.12.15 er 2,36%

Alle papirene er priset til børsverdier (Nivå 1).

Note 17 Utlån og fordringer:

(1000 kr)	2015
Fordring datterselskap	66
Andre fordringer	145
Sum	211
Andel selskapsportefølje	22
Andel kollektivportefølje	189
Sum	211

Note 18 Kasse, bank / Andre finansielle eiendeler:

(1000 kr)	
Består i sin helhet av bankinnskudd og kontanter på til sammen kr 203 240 fordelt på:	
Andel selskapsportefølje	27 266
Andel kollektivportefølje	175 974
Sum	203 240

Av bankinnskuddene er kr 6 356 600 innestående på skattetrekkkonto til dekning av skyldig skattetrekk.

Note 19 Kapitalavkastning:

	2015	2014	2013	2012	2011
Avkastning	3,86%	7,50%	9,73%	9,10%	2,80%

Avkastningen er målt månedlig (tidsvektet avkastning) på basis av markedsverdier for inngående og utgående balanse. Beregningen blir foretatt på PF-investor utarbeidet av Mercer.

Note 20 Kapitaldekning

(1000 kr)	2015	2014
Sum egenkapital 31.12.	280 541	234 003
Beregningsgrunnlaget spesifisert etter risikovektet volum		
10% Kredittforetak	11 184	0
20% Offentlig sektor utenom stater og sentralbanker		
Kredittforetak og periodiserte renter	178 082	129 984
35% Lån innenfor 60% av verdigrunnlag	15 334	16 446
100% Andre norske obl., aksjer og ansv.lån	1 797 540	1 905 349
Kursreguleringsfond	-113 188	-153 466
Sum beregningsgrunnlag	1 888 952	1 898 313
Kapitaldekning pr. 31.12.	14,86%	14,35%

Note 21 Forskuddsbetalte kostnader

Ombygging kontorlokaler kostnadsføres over leieperioden på 10 år.
Årlig kostnad kr 45 534.

Note 22 Stresstest

Pensjonskassen leverer stresstester til Finanstilsynet hvert halvår. Stresstestene er en tilpasning av det kommende Solvens II direktivet til norsk lovgivning.

Stresstest I ("avviklingsscenario")

Samlet tapspotensiale	482 850
Bufferkapital	466 786
<i>Overskudd/underskudd bufferkapital</i>	-16 064
Bufferkapitalutnyttelse	103%

Stresstest II ("løpende drift scenario")

Samlet tapspotensiale	234 427
Bufferkapital	324 484
<i>Overskudd/underskudd bufferkapital</i>	90 057
Bufferkapitalutnyttelse	72%

I brev til alle pensjonsforetak datert 06.05.2013 meldte Finanstilsynet at en bufferkapitalutnyttelse over 200% for Stresstest I og 150% for Stresstest II er å anse som kritisk.

Note 23 Resultatanalyse (1000 kr)

Administrasjonsresultat		1 050
Premie for avkastningsgaranti		3 858
Netto finansinntekter i kollektiv porteføljen	158 052	
- Pliktige rentekostnader	-56 487	
Renteresultat	101 565	101 565
Risikoresultat		84 727
Teknisk resultat		191 200
Resultat i selskapsporteføljen		16 436
Skattekostnader		-1 845
Total resultat før disponering		205 791
Renteresultat overført til tilleggsavsetninger		-36 000
Renteresultat overført til premiefond		-33 735
Renteresultat overført til premiereserve		-31 830
Risikoresultat overført til premiefond		-7 066
Risikoresultat overført til premiereserve		-74 161
Disponering av teknisk resultat		-182 792
Overført til risikoutjevningfond		-3 500
Til selskapsporteføljen		19 499

Note 24 Solvensmarginkapitalkrav

Senest pr. 1.1.10 skal pensjonskassen tilfredstille krav til solvensmarginkapital. Utgangspunktet er et kapitalkrav som er bestemt av størrelsen og sammensetningen av pensjonskassens forpliktelser. Pr. 31.12.15 er kravet beregnet å utgjøre 92 mill. kr.

(mill. kr.)

Dekningen av kapitalkravet er som følger:

Sum innskutt egenkapital (ekskl. risikoutjevningssfond)	153,2
Sum opptjent egenkapital (ekskl. risikoutjevningssfond)	133,6
50% av tilleggsavsetninger	66,0
50% av risikoutjevningssfond	3,6
Solvensmarginkapital	359,4

Med dette utgjør solvensmarginkapitalen 390,7% av minstekravet.

Note 25 Skatter

Beregnet betalbar skatt gjelder 0,3% formueskatt.

Utsatt skatt er beregnet til 25% av netto midlertidige forskjeller pr. 31.12.

Midlertidige forskjeller:

Investerings eiendommer	147 390 923
Aksjer og obligasjoner	113 187 645
Skattemessig fremførbart underskudd	-255 267 958
Grunnlag utsatt skatt	5 310 610

Beregnet utsatt skatt	1 327 653
-----------------------	-----------

Til styret i
Arendal kommunale pensjonskasse

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Arendal kommunale pensjonskasse, som viser et overskudd på kr 22 998 460. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Arendal kommunale pensjonskasse per 31. desember 2015 og av resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Arendal, 16. mars 2016
For Agder-Team Revisjon AS

Inge Vidar Frivoll
Registrert revisor

Aktuarberetning

Til styret i Arendal kommunale pensjonskasse!

Aktuaren skal sørge for at pensjonskassen til enhver tid blir drevet på en forsikringsteknisk ansvarlig måte. I henhold til dette har aktuaren vurdert den forsikringstekniske status for pensjonskassen pr. 31.12.2015.

Med virkning fra 2014 innførte pensjonskassen et nytt dødelighetsgrunnlag, K2013. Bakgrunnen er økt og antatt fortsatt økende levetid, og det nye grunnlaget medførte økt avsetningsbehov for sikring av pensjonskassens påløpte pensjonsforpliktelser. Fra og med 31.12.2014 har pensjonskassen full finansiell dekning for premiereservekravet beregnet med K2013.

Pr. 1.1.2015 ble det iverksatt en ny uførepensjonsplan med virkning for nye uførepensjonister etter dette tidspunktet. Den nye planen gir gjennomgående lavere ytelser enn den tidligere gjeldende planen, og som en følge av dette ble premiereservekravet redusert med 74.161 tusen kroner. I overensstemmelse med føringer fra Finanstilsynet er beløpet beholdt som premiereserve, ved en reduksjon av grunnlagsrenten. Av avkastningsresultatet på 101.565 tusen kroner er 31.830 tusen kroner benyttet til tilsvarende styrking av premiereserven. Premiereserven er med dette blitt styrket med til sammen 105.991 tusen kroner, som har gitt finansielt grunnlag til å redusere grunnlagsrenten for all tidligere opptjening til og med 2014 til 2,5 %. Gjennom denne styrkingen er det årlige avkastningskravet redusert med omkring 6 millioner kroner. Opptjening fra og med 2015 har grunnlagsrente 2,0 %.

Basert på uførerfaringer de senere årene ble forutsetninger om uførhet endret ved innføring av nytt beregningsgrunnlag med virkning fra 2016.

Forsikringsteknisk resultat og dets anvendelse fordelt seg slik i 2015:

«Område»	Resultat	Resultat anvendt til				
		Styrking av premiereserve nedgang grunnlagsrente	Tilleggsavsetning	Risikoutjevningfond	Premiefond	Opptjent egenkapital
Frigjort reserve ny uføreplan	74 160 756	74 160 756	-	-	-	-
Administrasjonsresultat	1 049 931	-	-	-	-	1 049 931
Risikoresultat	10 566 023	-	-	3 500 000	7 066 023	-
Avkastningsresultat	101 565 196	31 830 013	36 000 000	-	33 735 183	-
Rentegarantipremie	3 858 235	-	-	-	-	3 858 235
Til sammen	191 200 141	105 990 769	36 000 000	3 500 000	40 801 206	4 908 166

Avsatt premiereserve pr. 31.12.2015 er vist i nedenstående tabell:

Post	Beløp
Netto premiereserve K2013	2 144 966 275
Erstatningsavsetning	38 706 871
Administrasjonsreserve	53 779 642
Tilsammen	2 237 452 788

Ved premiefastsettelsen for 2016 er det tatt utgangspunkt i en beregnet premiekostnad, eksklusiv reguleringspremie, på 13,00 % (11,00 % + 2 %) av pensjonsgrunnlaget. I tillegg til den forskuddsberegnete premien vil det være behov for en "budsjettmessig beredskap" for reguleringspremie, som med antatt regulering på 2,5 % eller alternativt 3,5 % kan anslås å utgjøre omkring 4,2 % eller alternativt 6,3 % av pensjonsgrunnlaget. Den faktiske reguleringskostnaden vil være kjent først når lønns- og G-reguleringen er gjennomført.

Oslo, 15. mars 2016

Pål Lillevold
Aktuar

ARENDALE KOMMUNALE
PENSJONSKASSE

Teaterplassen 3, Postboks 10, 4801 Arendal
www.akpensjon.no